

Tummaihoisena EU:ssa Toinen Euroopan unionin vähemmistöjä ja syrjintää koskeva tutkimus

Tiivistelmä

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 21 artiklassa tunnustetaan oikeus elää ilman syrjintää, joka perustuu muun muassa rotuun, etniseen tai yhteiskunnalliseen alkuperään, uskontoon, vakaumukseen, poliittisiin tai muihin mielipiteisiin.

Afrikkalaistaustaiset ihmiset ovat olleet olennainen osa Euroopan unionin (EU) yhteiskuntarakennetta useiden sukupolvien ajan. EU on säättänyt vuodesta 2000 alkaen lainsäädäntöä rotusyrjinnän ja rasistisen rikollisuuden torjumiseksi, ja EU:n tasolla on pyritty torjumaan rasismia monin erilaisin poliittisin toimin.

Afrikkalaistaustaiset ihmiset kärsivät kuitenkin kaikkialla EU:ssa laajalle levinneistä ja syvään juurtuneista ennakkoluuloista ja syrjäytymisestä. Rotusyrjintä ja rotuun perustuva häirintä ovat yleisiä. Kokemukset rasistisesta väkivallasta vaihtelevat, mutta sitä oli kokenut jopa 14 prosenttia vastaajista. Poliisin harjoittama syrjivä profilointi on yleinen tosiasia. Osallisuuden esteet ovat monitahoisia, etenkin kun on kyse työpaikkojen ja asuntojen etsimisestä.

Nämä ovat vain muutamia havaintoja Euroopan unionin perusoikeusviraston (FRA) toisesta

laajamittaisesta EU:n laajuisesta maahanmuuttajia ja vähemmistöjä koskevasta kyselytutkimuksesta (EU-MIDIS II), jossa tutkittiin muun muassa lähes 6 000 afrikkalaistaustaisen ihmisen kokemuksia 12:ssa EU:n jäsenvaltiossa. Tässä tiivistelmässä esitellään tämän tutkimuksen tärkeimmät tulokset.

Sekä EU-MIDIS II -tutkimuksessa että FRA:n ensimmäisessä EU:n vähemmistöjä ja syrjintää koskevassa kyselytutkimuksessa (EU-MIDIS I) kiinnitettiin EU:n ja sen jäsenvaltioiden päätöksentekijöiden huomio asiaankuuluvan EU:n lainsäädännön täytäntöönpanon puutteisiin. Esitetyt todisteet ja lausunnot voivat auttaa niitä kehittämään kohdennettuja oikeudellisia ja poliittisia ratkaisuja. Jäsenvaltiot voivat myös hyödyntää todisteita, kun ne arvioivat edistymistään afrikkalaistaustaisen väestön vuosikymmenen (International Decade for People of African Descent -ohjelma) puitteissa tekemissään sitoumuksissa. Lisäksi jäsenvaltiot voivat hyödyntää tietoja, kun ne raportoivat edistymisestään kestävän kehityksen tavoitteiden (Sustainable Development Goals – SDGs) ja erityisesti niihin kuuluvan tavoitteen nro 10 (eriarvoisuuden vähentäminen maiden sisällä ja niiden välillä) ja nro 16 (rauha, oikeudenmukaisuus ja vahvat instituutiot) saavuttamisessa.

Keskeiset havainnot ja FRA:n lausunnot

Seuraavat FRA:n lausunnot perustuvat EU-MIDIS II -tutkimuksen havaintoihin, jotka liittyvät afrikkalaistaustaisiin vastaajiin. Lausunnot on osoitettu EU:n ja jäsenvaltioiden päätöksentekijöille, jotta heitä voitaisiin auttaa kehittämään tehokkaita ja kohdennettuja toimenpiteitä rotusyrjinnän, rasismien ja muukalaisvihan torjumiseksi.

Lausunnot perustuvat tutkimuksen tuottamiin todisteisiin ja EU:n nykyiseen oikeudelliseen kehykseen, johon kuuluvat

- rodusta riippumatonta yhdenvertaista kohtelua koskeva direktiivi (2000/43/EY),
- neuvoston puitepäättös rasismien ja muukalaisvihan tiettyjen muotojen ja ilmaisujen torjumisesta rikosoikeudellisin keinoin (2008/913/YOS), ja
- rikosten uhrien oikeuksia koskeva direktiivi (2012/29/EU).

Rasistinen häirintä ja väkivalta ovat yleisiä

KESKEISET HAVAINNOT

Rasistinen häirintä

- Afrikkalaistaustaisista vastaajista lähes joka kolmas (30 prosenttia) oli kokenut rasistista häirintää tutkimusta edeltäneiden viiden vuoden aikana; vastaajista joka viides (21 prosenttia) oli kokenut tällaista häirintää tutkimusta edeltäneiden 12 kuukauden aikana (20 prosenttia naisista ja 23 prosenttia miehistä).
- Rasistista häirintää tutkimusta edeltäneiden viiden vuoden aikana kokeneiden määrä vaihteli merkittävästi EU:n jäsenvaltioiden välillä Maltaan 20 prosentista ja Yhdistyneen kuningaskunnan 21 prosentista Suomen 63 prosenttiin vastaajista.
- Koetun rasistisen häirinnän yleisimpiä muotoja olivat loukkaavat muut kuin sanalliset vihjeet (22 prosenttia), loukkaavat tai uhkaavat kommentit (21 prosenttia) ja sen jälkeen väkivaltauhkaukset (8 prosenttia).
- Nuoret vastaajat kokevat todennäköisemmin rasistista häirintää. Tällaisten kokemusten riski vähenee iän myötä.
- Vain 14 prosenttia viimeisimmistä rasistisista häirintätapauksista ilmoitettiin poliisille tai muille yksiköille (16 prosenttia naisiin ja 12 prosenttia miehiin kohdistuneista tapauksista). Tämä tarkoittaa sitä, että ylivoimaisesti suurinta osaa tapauksista ei koskaan ilmoitettu.

Rasistinen väkivalta

- Noin 5 prosenttia vastaajista oli kokenut rasistista väkivaltaa (mukaan lukien poliisin suorittama pahoinpitely) tutkimusta edeltäneiden viiden vuoden aikana. Osuudet olivat suurimmat Suomessa (14 prosenttia) sekä Irlannissa ja Itävallassa (molemmissa 13 prosenttia), joiden jälkeen tuli Luxemburg (11 prosenttia). Osuudet olivat pienimmät Portugalissa (2 prosenttia) ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa (3 prosenttia)¹. Saman ajanjakson aikana 127 vastaajaa (2 prosenttia) – pääasiassa nuoria miehiä – joutui poliisin pahoinpitelyn kohteeksi; heidän osuutensa oli suurin Itävallassa (5 prosenttia).
- Tutkimusta edeltäneen vuoden aikana 3 prosenttia oli joutunut rasistisen fyysisen hyökkäyksen uhriksi (mukaan lukien poliisin suorittama pahoinpitely). Tällaisten vastaajien osuus oli suurin Itävallassa (11 prosenttia).
- Miehiin ja naisiin kohdistuneen rasistisen väkivallan osuuksissa ei ollut merkittävää eroa (7 prosenttia vs. 5 prosenttia). Perinteisiin tai uskonnollisiin vaatteisiin julkisesti pukeutuneet miehet kokivat kuitenkin kaksi kertaa todennäköisemmin rasistista väkivaltaa kuin miehet, jotka eivät pukeutuneet tällaisiin vaatteisiin (12 prosenttia vs. 5 prosenttia). Naisten keskuudessa tällaista eroa ei havaittu.

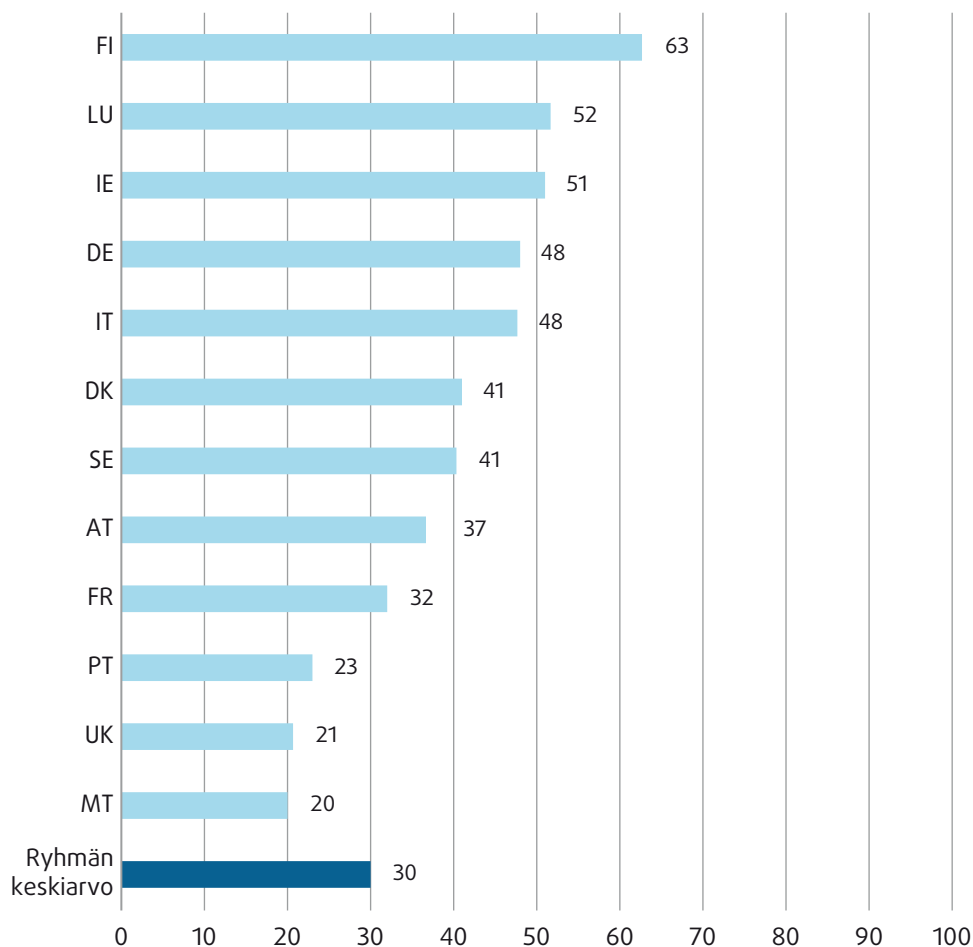
1 Tulokset perustuvat pieneen määrään tapauksia ja ovat siten vähemmän luotettavia.

- Suurin osa uhreista (61 prosenttia) ei tuntenut rikoksentekeijää, mutta suurin osa heistä (65 prosenttia) määritteli rikoksentekeijän kuuluneen valtaväestöön. Noin 38 prosenttia uhreista määritteli rikoksentekeijän kuuluneen johonkin muuhun etniseen vähemmistöön kuin heidän omaansa. Joka kymmenes (11 prosenttia) rasistista väkivaltaa kokeneista vastasi, että rikoksentekeijä oli lainvalvontaviranomainen.
- Enemmistö (64 prosenttia) rasistisen väkivallan uhreista ei ilmoittanut viimeisimmästä tapauksesta poliisille tai millekään organisaatiolle tai yksikölle. Miesten ja naisten välillä on merkittäviä eroja: puolet (50 prosenttia) rasistisen väkivallan uhriksi joutuneista naisista ilmoitti viimeisimmästä tapauksesta poliisille tai jollekin muulle organisaatiolle, kun taas vain joka neljäs mies (23 prosenttia) teki niin.
- Enemmistö (63 prosenttia) poliisin rasistisen fyysisen hyökkäyksen uhreiksi joutuneista vastaajista ei ilmoittanut tapauksesta kenellekään joko siksi, että heistä tuntui, että ilmoittaminen ei muuttaisi mitään (34 prosenttia), tai siksi, että he eivät luottaneet poliisiin tai pelkäsivät poliisia (28 prosenttia).

Merkittävä osuus afrikkalaistaustaisesta väestöstä oli kokenut rasistista häirintää ja rasistista väkivaltaa tutkimuksen kohteena olleissa 12 maassa. Tähän

häirintään ja väkivaltaan olivat syyllistyneet myös poliisit. Hyvin harva ilmoitti tällaisista tapauksista viranomaiselle tai muulle elimelle.

Kaavio 1: Koetun rasistisen häirinnän yleisyys maittain tutkimusta edeltäneiden viiden vuoden aikana (%)^{a, b}

Huomautukset: ^a Kaikista afrikkalaistaustaisista vastaajista (n = 5 803); painotetut tulokset.

^b Kysymys: "Kuinka monta kertaa joku on syyllistynyt siihen viimeisten viiden vuoden aikana [MAASSA] (tai sen jälkeen, kun olette olleet [MAASSA]) [eli johonkin kyselytutkimuksessa kysytystä viidestä häirinnän tyyppistä] etnisen alkuperänne tai maahanmuuttajataustanne vuoksi?"

Lähde: FRA, EU-MIDIS II 2016.

Vastaajista kolmasosa (30 prosenttia) sanoi kokeensa rasistista häirintää tutkimusta edeltäneiden viiden vuoden aikana; viidesosa vastaajista (21 prosenttia) sanoi kokeensa tällaista häirintää tutkimusta edeltäneiden 12 kuukauden aikana. Kuitenkin vain 14 prosenttia vastaajista oli ilmoittanut viimeisimmästä tällaisesta tapauksesta viranomaiselle. Koetun rasistisen häirinnän yleisimpiä muotoja olivat loukkaavat muut kuin sanalliset vihjeet (22 prosenttia), loukkaavat tai uhkaavat kommentit (21 prosenttia) ja sen jälkeen väkivaltauhkaukset (8 prosenttia).

Rasistisen väkivallan osalta 5 prosenttia vastaajista sanoi joutuneensa rasistisen hyökkäyksen uhriksi tutkimusta edeltäneiden viiden vuoden aikana; 3 prosenttia vastaajista sanoi joutuneensa tällaisen hyökkäyksen uhriksi tutkimusta edeltäneiden 12 kuukauden aikana. Kaksi kolmasosaa (64 prosenttia) rasistisen väkivallan uhreista ja enemmistö (63 prosenttia) poliisin rasistisen fyysisen hyökkäyksen uhreiksi joutuneista vastaajista ei kuitenkaan ilmoittanut viimeisimmästä tapauksesta millekään organisaatiolle – joko siksi, että uhreista tuntui, että ilmoittaminen ei muuttaisi mitään (34 prosenttia), tai siksi, että he eivät luottaneet poliisiin tai pelkäsivät poliisia (28 prosenttia).

Suurin osa uhreista (61 prosenttia) ei tuntenut rikoksentekeijää, mutta suurin osa heistä (65 prosenttia) määritteli rikoksentekeijän kuuluneen valtaväestöön. Noin 38 prosenttia uhreista määritteli rikoksentekeijän kuuluneen johonkin muuhun etniseen vähemmistöön kuin heidän omaansa. Yksi kymmenestä (11 prosenttia) rasistista väkivaltaa kokeneista vastasi, että rikoksentekeijä oli lainvalvontaviranomainen.

Rasismia ja muukalaisvihaa koskevassa puitepäätöksessä vaaditaan, että ennakkoluuloihin perustuvaa vaikutinta pidetään raskauttavana asianhaarana tai että tuomioistuimet ottavat sen huomioon määrätessään rangaistuksia rikoksentekeijöille (4 artikla). Uhrien oikeuksia koskevassa direktiivissä edellytetään, että viharikosten uhreista tehdään henkilökohtainen arviointi erityisten suojelutarpeiden selvittämiseksi (22 artikla). EU:n lainsäädännön täysimääräiseen toimeenpanoon kuuluu se, että uhreja kannustetaan ilmoittamaan rasistisista rikoksista poliisille ja että varmistetaan, että poliisi kirjaa rasismiin perustuvan vaikuttimen asianmukaisesti rikoksen ilmoittamisen yhteydessä. Näin voidaan

paitsi tukea rasististen rikosten tutkimista ja niihin liittyviä syytetoimia myös tarjota perusta tehokkaammalle uhreille annettavalle tuelle.

Siksi on kannustavaa, että jäsenvaltiot pääsivät vuonna 2017 rasismia, muukalaisvihaa ja muita suvaitsemattomuuden muotoja käsittelevässä EU:n korkean tason työryhmässä yhteisymmärrykseen kolmesta viharikoksiin ja uhreille annettavaan tukeen liittyvästä keskeisten ohjaavien periaatteiden kokonaisuudesta. Nämä periaatekokonaisuudet liittyvät lainvalvonta- ja rikosoikeusviranomaisille järjestettävään viharikoksia koskevaan koulutukseen, lainvalvontaviranomaisten tekemän viharikosten kirjaamisen parantamiseen ja sen varmistamiseen, että viharikosten ja vihapuheen uhrit saavat oikeutta, suojelua ja tukea. FRA ja demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimisto (ODIHR) käynnistivät vuonna 2018 yhteistyön EU:n jäsenvaltioiden kanssa viharikosten kirjaamista koskevien ohjaavien periaatteiden täytäntöönpanosta.

FRA:n lausunto 1

EU:n jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että rasististen rikosten uhreilla on käytettävissään oikeussuojakeinoja ja että heille tarjotaan riittävästi tukea. Jäsenvaltiot voisivat toteuttaa tämän paneamalla täytäntöön rasismia, muukalaisvihaa ja muita suvaitsemattomuuden muotoja käsittelevässä EU:n korkean tason työryhmässä sovitut ohjaavat periaatteet, jotka liittyvät viharikoksiin ja uhreille annettavaan tukeen. Tässä yhteydessä jäsenvaltioiden olisi otettava huomioon uhrien haluttomuus ilmoittaa rasistisista rikoksista viranomaisille tai muille elimille, erityisesti silloin, kun rikoksesta syytetyt ovat poliiseja.

Jäsenvaltioiden olisi ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että rasististen rikosten tutkiminen tai niihin liittyvien syytteiden nostaminen eivät ole riippuvaisia uhrien tekemästä ilmoituksesta tai esittämästä syytöksestä rasismia ja muukalaisvihaa koskevan puitepäätöksen 8 artiklan mukaisesti. EU:n jäsenvaltioiden olisi harkittava avun pyytämistä FRA:lta ja ODIHR:lta rasismia, muukalaisvihaa ja muita suvaitsemattomuuden muotoja käsittelevässä EU:n korkean tason työryhmässä sovittujen ohjaavien periaatteiden täytäntöönpanossa. Lisäksi jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että rasististen rikosten uhrien erityiset suojelutarpeet arvioidaan henkilökohtaisesti uhrien oikeuksia koskevan direktiivin 22 artiklan mukaisesti.

Poliisien tekemät pysäytykset koetaan usein rotuun perustuvaksi profiloinniksi

KESKEISET HAVAINNOT

Poliisien tekemät pysäytykset ja koettu rotuun perustuva profilointi

- Afrikkalaistaustaisista vastaajista joka neljäs (24 prosenttia) oli joutunut poliisin pysäyttämäksi tutkimusta edeltäneiden viiden vuoden aikana; 11 prosenttia oli pysäytetty tutkimusta edeltäneiden 12 kuukauden aikana.
- Tutkimusta edeltäneiden 12 kuukauden aikana pysäytetyistä 44 prosenttia uskoi, että heidän viimeisimmän pysäytyksensä taustalla olivat rasistiset syyt. Suurin osuus vastaajista oli tätä mieltä Italiassa (70 prosenttia) ja Itävallassa (63 prosenttia) ja pienin osuus Suomessa (18 prosenttia).
- Poliisin pysäyttämiksi joutuneiden vastaajien ja koetun rotuun perustuvan profiloinnin prosentiosuudet vaihtelivat merkittävästi maiden välillä. Molemmilla ajanjaksoilla – tutkimusta edeltäneiden viiden vuoden ja 12 kuukauden aikana – suurin osa vastaajista oli pysäytetty Itävallassa (5 vuoden aikana: 66 prosenttia, 12 kuukauden aikana: 49 prosenttia) ja Suomessa (viiden vuoden aikana: 38 prosenttia, 12 kuukauden aikana: 22 prosenttia). Itävallassa viimeisimmän poliisin tekemän pysäytyksen etniseksi profiloinniksi kokeneiden vastaajien osuus oli kuitenkin lähes kahdeksan kertaa suurempi kuin Suomessa (31 prosenttia vs. 4 prosenttia), kun tarkastellaan tutkimusta edeltäneitä 12 kuukautta.
- Miehet joutuivat pysäytetyiksi kolme kertaa todennäköisemmin kuin naiset (22 prosenttia vs. 7 prosenttia) ja kokivat pysäytyksen rotuun perustuvaksi profiloinniksi neljä kertaa todennäköisemmin kuin naiset (miehet: 17 prosenttia, naiset: 4 prosenttia).
- Iän osalta tulokset osoittavat lineaarisen suuntauksen, sillä nuoremmat vastaajat kokivat todennäköisemmin viimeisimmän pysäytyksen rasistiseksi. Tarkemmin ottaen joka toinen 16–24-vuotias vastaaja (50 prosenttia), joka oli joutunut pysäytetyksi tutkimusta edeltäneiden viiden vuoden aikana, koki viimeisimmän pysäytyksensä rasistiseksi. Sitä vastoin 45–59-vuotiaista vastaajista joka kolmas (35 prosenttia) koki näin.

Poliisin kohtelu ja luottamus

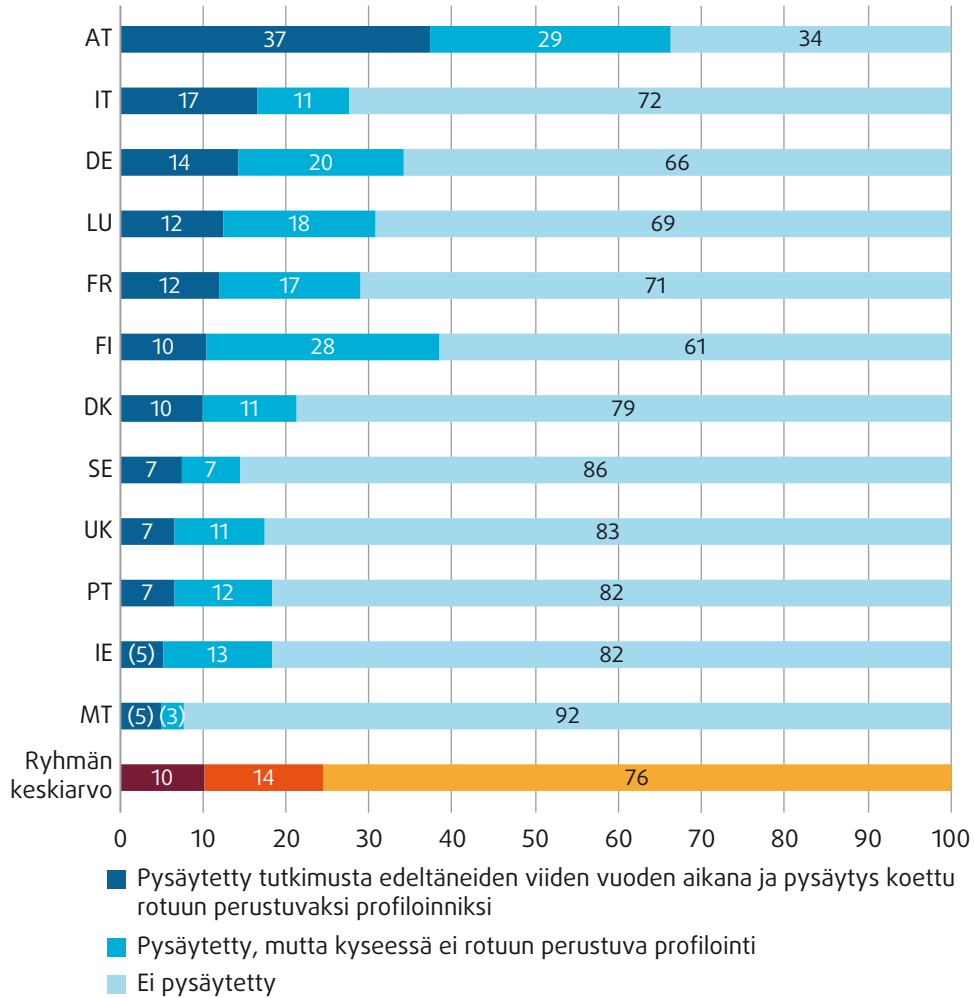
- Suurin osa (60 prosenttia) poliisin pysäyttämiksi tutkimusta edeltäneiden viiden vuoden aikana tulleista vastaajista sanoi tulleen kohdelluksi kunnioittavasti viimeisimmän pysäytyksen aikana. Vastaajista 16 prosenttia oli sitä mieltä, että poliisi oli kohdellut heitä epäkunnioittavasti. Suurin osuus vastaajia, jotka katsoivat tulleen kohdelluiksi epäkunnioittavasti, oli Tanskassa (30 prosenttia) ja Itävallassa (29 prosenttia).
- Vain 9 prosenttia vastaajista, jotka sanoivat tulleen kohdelluiksi epäkunnioittavasti, oli ilmoittanut tai valittanut asiasta.
- Yleisesti ottaen vastaajien luottamus poliisiin oli keskimäärin 6,3 asteikolla 0–10, jossa 0 tarkoittaa ”ei luota lainkaan” ja 10 tarkoittaa ”luottaa täysin”. Vastaajat Suomessa luottivat poliisiin eniten (8,2). Luottamus poliisiin oli vähäisintä Itävallassa (3,6).
- Tulokset osoittavat, että luottamus poliisiin ei kärsi poliisin pysäytyksistä vaan siitä, koetaanko pysäytykset rotuun perustuvaksi profiloinniksi. Keskimääräinen luottamus poliisiin oli alhaisin niiden vastaajien keskuudessa, jotka kokivat viimeisimmän poliisin pysäytyksen rotuun perustuvaksi profiloinniksi (4,8).

Monet poliisin pysäyttämiksi joutuneet afrikkalaistaustaiset henkilöt kokivat tulleen profiloituksi rotunsa perusteella. Tällainen profilointi on lainvastainen menettely, joka heikentää ihmisten luottamusta lainvalvontaviranomaisiin.

Neljäsosa (24 prosenttia) kaikista tutkimukseen vastanneista afrikkalaistaustaisista henkilöistä oli

joutunut poliisin pysäyttämäksi tutkimusta edeltäneiden viiden vuoden aikana. Heistä neljä kymmenestä (41 prosenttia) luonnehti viimeisintä pysäytystään rotuun perustuvaksi profiloinniksi. Yksi kymmenestä vastaajasta (11 prosenttia) oli joutunut poliisin pysäyttämäksi tutkimusta edeltäneiden 12 kuukauden aikana. Heistä neljä kymmenestä (44 prosenttia) luonnehti viimeisintä pysäytystään

Kaavio 2: Poliisin tekemien pysäytysten yleisyys maittain tutkimusta edeltäneiden viiden vuoden aikana (%)^{a, b, c, d, e}

Huomautukset: ^a Kaikista afrikkalaistaustaisista vastaajista (n = 5 803); painotetut tulokset, jotka on lajiteltu rotuun perustuvaksi profiloinniksi koettujen pysäytysten prosenttiosuukien mukaisesti.

^b Poliisin pysäyttämiksi tutkimusta edeltäneiden viiden vuoden aikana joutuneiden vastaajien yhteenlaskettu prosenttiosuus on saatu laskemalla yhteen kaksi lukua: niiden prosenttiosuus, jotka joutuivat poliisin pysäyttämiksi tutkimusta edeltäneiden viiden vuoden aikana ja katsoivat tämän johtuneen heidän maahanmuuttajataustastaan tai etniseen vähemmistöön kuulumisestaan, sekä niiden prosenttiosuus, jotka joutuivat poliisin pysäyttämiksi tutkimusta edeltäneiden viiden vuoden aikana mutta eivät katsoneet tämän johtuneen heidän maahanmuuttajataustastaan tai etniseen vähemmistöön kuulumisestaan.

^c Tulokset, jotka perustuvat pieneen määrään vastauksia, ovat tilastollisesti vähemmän luotettavia. Sen vuoksi tulokset, jotka perustuvat 20–49 painottamattomaan havaintoon ryhmän kokonaismäärässä, tai soluihin, joissa on alle 20 painottamatonta havaintoa, on merkitty sulkeisiin. Tuloksia, jotka perustuvat alle 20 painottamattomaan havaintoon ryhmän kokonaismäärässä, ei julkaista.

^d Kysymys: "Onko poliisi pysäyttänyt tai tarkastanut teidät tai kuulustellut teitä [MAASSA] viiden viime vuoden aikana (tai sen jälkeen kun tulitte [MAAHAN])?"

^e Jotkin pylväät eivät saavuta yhteenlaskettuina 100 prosenttia; tämä johtuu numeroiden pyöristämisestä.

Lähde: FRA, EU-MIDIS II 2016.

rotuun perustuvaksi profiloinniksi. Miehet (22 prosenttia) joutuivat pysäytetyksi kolme kertaa todennäköisemmin kuin naiset (7 prosenttia), ja miehet (44 prosenttia) kokivat pysäytyksen rotuun perustuvaksi profiloinniksi naisia (34 prosenttia) todennäköisemmin.

Yleisesti ottaen vastaajien luottamus poliisiin oli keskimäärin 6,3 asteikolla 0–10, jossa 0 tarkoittaa ”ei luota lainkaan” ja 10 tarkoittaa ”luottaa täysin”. Keskimääräinen luottamus poliisiin on alhaisin niiden vastaajien keskuudessa, jotka kokivat viimeisimmän poliisin pysäytyksen rotuun perustuvaksi profiloinniksi (4,8).

Profiloinnissa on kyse henkilöiden luokittamisesta heidän henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella. Tällaisia ominaisuuksia voivat olla rotu tai etninen alkuperä, ihonväri, uskonto ja kansalaisuus. Katso lisätietoja profiloinnista FRA:n oppaasta *Preventing unlawful profiling today and in the future*. Menettely on yleinen, ja poliisi käyttää sitä perustellusti rikosten ehkäisemistä ja tutkimista sekä niihin liittyvien syytteiden nostamista varten. Rotuun perustuva profilointi on kuitenkin syrjivää ja lainvastaista. Tällaisella profiloinnilla tarkoitetaan ”rodun, ihonvärin, kielen, uskonnon, kansalaisuuden tai kansallisen tai etnisen alkuperän kaltaisten perusteiden käyttöä poliisin valvonta-, tarkkailu- ja tutkintatoiminnassa ilman objektiivista ja riittävää perustetta”, kuten Euroopan rasismien ja suvaitsemattomuuden vastaisen komission suosituksessa nro 11 todetaan.

FRA:n lausunto 2

EU:n jäsenvaltioiden olisi laadittava täsmälliset ja helpokäyttöiset käytännön ohjeet, joilla varmistetaan, että poliisit eivät tee rotuun perustuvaa profilointia tehtäviään suorittaessaan. Kuten perusoikeusviraston tulevissa ohjeissa laittoman profiloinnin ehkäisemisestä (joulukuussa 2018) todetaan, tällaiset ohjeet voidaan liittää asiaankuuluvaan lainsäädäntöön, niiden pitäisi olla peräisin lainvalvontaviranomaisilta tai niiden pitäisi kuulua poliisin vakiotoimintamenettelyihin tai poliisien käytäntöihin, jotta voidaan parantaa tällaisten ohjeiden tehokkuutta ja tavoitavuutta. Esimiesten olisi tiedotettava ohjeista järjestelmällisesti kenttätöissä oleville poliiseille.

Lisäksi jäsenvaltioiden olisi autettava asiaankuuluvia viranomaisia laatimaan lähipoliisitoimintaa koskevat ohjeet, jotta voidaan torjua rotuun perustuvan profiloinnin nykyisiä kielteisiä vaikutuksia poliisiin kohdistuvaan luottamukseen etnisten vähemmistöryhmien keskuudessa. Lähipoliisitoiminnassa poliisit työskentelevät yhdessä paikallisten asukkaiden, yritysten ja yhteisön muiden ryhmien kanssa rikosten ja rikosten pelon vähentämiseksi, epäsosiaalisen käyttäytymisen torjumiseksi ja yhteisön yhteenkuuluvuuden lisäämiseksi. Jäsenvaltiot voisivat harkita pyytävänsä Euroopan unionin lainvalvontakoulutusvirastolta (CEPOL) ja FRA:lta apua näitä aloja koskevien ohjeiden laatimisessa.

Rotusyrjintä on todellisuutta kaikilla elämänalueilla

KESKEISET HAVAINNOT

- Afrikkalaistaustaisista vastaajista yli 39 prosenttia oli kokenut rotusyrjintää tutkimusta edeltäneiden viiden vuoden aikana. Yksi neljästä (24 prosenttia) oli kokenut syrjintää tutkimusta edeltäneiden 12 kuukauden aikana. Edeltäneiden 12 kuukauden aikana syrjintää kokeneiden osuudet olivat suurimmat Luxemburgissa (50 prosenttia), Suomessa (45 prosenttia), Itävallassa (42 prosenttia) ja Tanskassa (41 prosenttia). Osuudet olivat pienimmät Yhdistyneessä kuningaskunnassa (15 prosenttia) ja Portugalissa (17 prosenttia).
- Ihonväri oli yleisin tunnistettu syrjintäperuste. Sen mainitsi useampi kuin yksi neljästä vastaajasta (27 prosenttia). Miesten osuus (30 prosenttia) oli suurempi kuin naisten (24 prosenttia). Toiseksi yleisin tunnistettu syrjintäperuste oli etninen alkuperä (19 prosenttia). Noin 5 prosenttia vastaajista koki tulleen syrjityksi uskontonsa tai uskonnollisen vakaumuksensa vuoksi.
- Joka kymmenes perinteisiin tai uskonnollisiin vaatteisiin julkisesti pukeutuva vastaaja (12 prosenttia) sanoi kokeneensa uskontoon perustuvaa syrjintää. Miesten osuus (17 prosenttia) oli suurempi kuin naisten (9 prosenttia).
- Rotusyrjintää kokeneista vastaajista vain harvat (16 prosenttia) olivat ilmoittaneet tai tehneet valituksen viimeisimmästä tapauksesta. Ilmoituksia tehneiden osuus oli suurin Suomessa (30 prosenttia), Irlannissa (27 prosenttia) ja Ruotsissa (25 prosenttia) ja pienin Itävallassa (8 prosenttia) sekä Portugalissa ja Italiassa (molemmassa 9 prosenttia).

- Kaikista vastaajista 46 prosenttia tiesi vähintään yhden tasa-arvoelimen asuinmaassaan. Tietoisien osuus oli suurin Irlannissa (67 prosenttia), Yhdistyneessä kuningaskunnassa (65 prosenttia) ja Tanskassa (62 prosenttia) ja pienin Maltalla (9 prosenttia), Luxemburgissa (12 prosenttia), Italiassa (19 prosenttia) ja Itävallassa (20 prosenttia).
- Suurin osa vastaajista (79 prosenttia) oli tietoisia syrjinnänvastaisesta lainsäädännöstä asuinmaassaan. Tietoisien osuus oli suurin Yhdistyneessä kuningaskunnassa (87 prosenttia) ja Ranskassa (81 prosenttia) ja pienin Maltalla (18 prosenttia) ja Italiassa (27 prosenttia).

Afrikkalaistaustaiset ihmiset kokivat säännöllisesti tullessaan syrjityiksi monilla elämänalueilla joko ihonvärin, etnisen alkuperän tai uskonnon vuoksi. Hyvin harva oli ilmoittanut kokemastaan

syrjinnästään millekään organisaatiolle, vaikka he tiesivät tasa-arvoelinten ja syrjinnänvastaisen lainsäädännön olemassa olost.

Syrjinnän mittaaminen EU-MIDIS II -tutkimuksessa

Tutkimuksessa vastaajilta kysyttiin, kokivatko he tullessaan syrjityiksi erilaisin perustein (ihonvärin, etnisen alkuperän tai maahanmuuttajataustan, uskonnon tai uskonnollisen vakaumuksen, sukupuolen, iän, vammaisuuden, sukupuolisen suuntautumisen vuoksi) ja eri elämänalueilla.

Syrjinnän osuudet kertovat sellaisten vastaajien prosentiosuudet, jotka ovat kokeneet syrjintää vähintään yhdellä tutkituista alueista. Osuudet on laskettu tutkimusta edeltäneiden 12 kuukauden ajalta ja tutkimusta edeltäneiden viiden vuoden ajalta. Syrjintäasteen määrittely erilaisten yksittäisten perusteiden pohjalta, mikä olisi mahdollistanut yleisimmän syrjintäperusteen tunnistamisen vastaajien keskuudessa, oli mahdollista vain neljällä elämänalueella (työnhaku, työpaikka, asunnon saanti ja yhteyden ottaminen kouluviranomaisiin vanhemman ominaisuudessa) ja vain tutkimusta edeltäneiden viiden vuoden osalta.

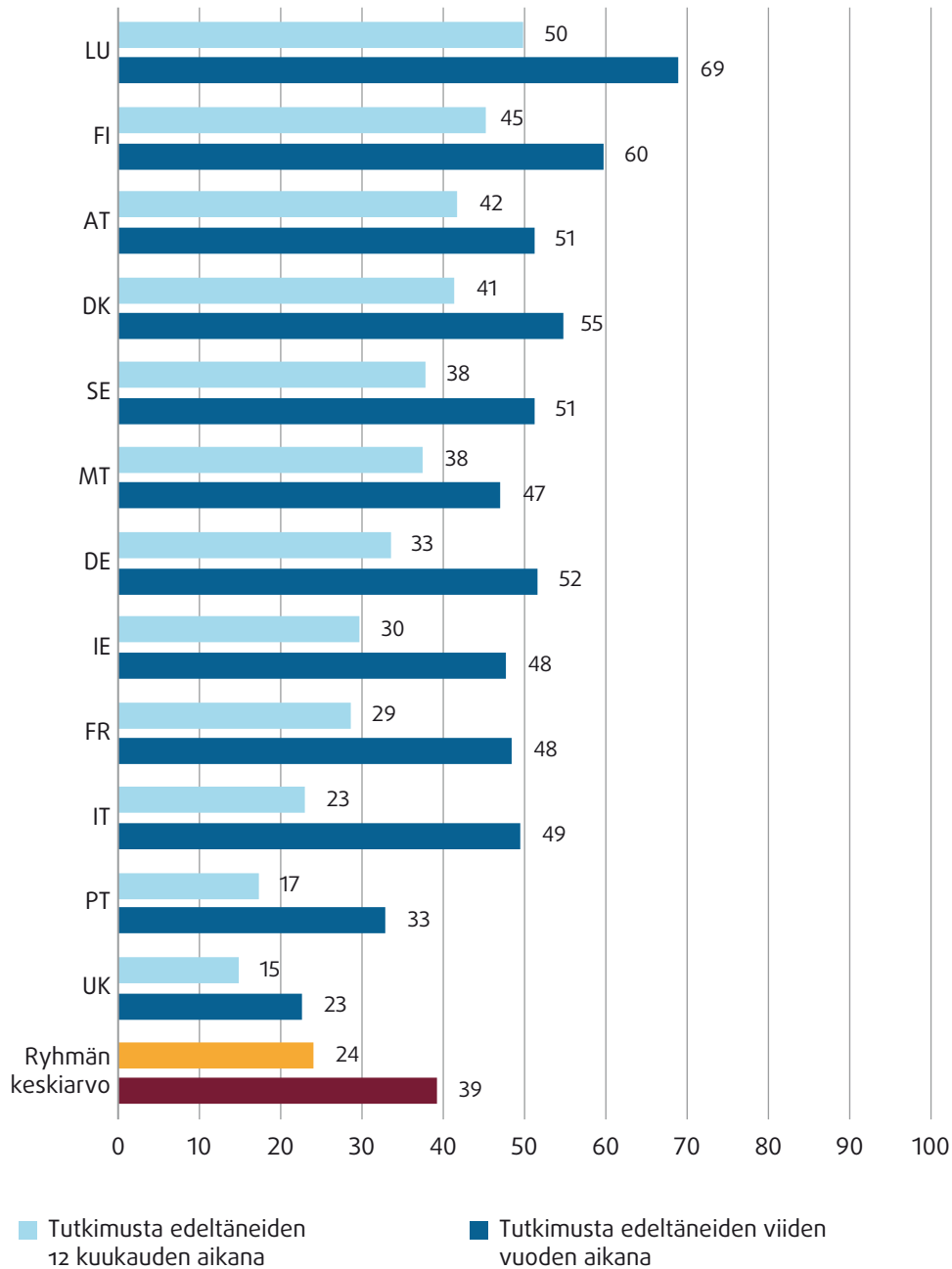
Vastaajilta, jotka ilmoittivat kokeneensa ainakin yhteen kolmesta tietystä syystä – ihonväri, etninen alkuperä tai maahanmuuttajatausta sekä uskonto tai uskonnollinen vakaumus – perustuvaa syrjintää, pyydettiin tarkempia tietoja tapauksesta käyttäen yleistermiä ”etninen tai maahanmuuttajatausta”, jotta voitiin kattaa koetun syrjivän kohtelun taustalla olevat syyt. Tähän luokitteluun perustuvia tuloksia ei voida siksi jaotella edelleen kolmen yksittäisen perusteen mukaisesti.

Kaiken kaikkiaan neljä kymmenestä vastaajasta (39 prosenttia) oli kokenut rotusyrjintää tutkimusta edeltäneiden viiden vuoden aikana; yksi neljästä vastaajista (24 prosenttia) oli kokenut tällaista syrjintää tutkimusta edeltäneiden 12 kuukauden aikana. Neljäsosa vastaajista (27 prosenttia) totesi ihonväriänsä olleen pääasiallinen syy heidän kokemalleen syrjinnälle, työnhaussa, työpaikalla, koulussa tai asumisessa tutkimusta edeltäneiden viiden vuoden aikana. Viidesosa vastaajista (19 prosenttia) totesi etnisen alkuperänsä olleen pääasiallinen syrjinnälleen näillä elämänalueilla, kun taas 5 prosenttia ilmoitti syyksi uskontonsa tai vakaumuksensa. Perinteisiin uskonnollisiin vaatteisiin julkisesti pukeutuneet henkilöt kokivat useammin uskonnon perusteella tapahtuvaa syrjintää verrattuna vastaajiin, jotka eivät pukeutuneet tällaisiin vaatteisiin julkisesti (12 prosenttia vs. 3 prosenttia). Tästä kärsivät erityisesti miehet (miehet 17 prosenttia vs. naiset 9 prosenttia)

Yksi kuudesta rotusyrjintää kokeneesta vastaajasta (16 prosenttia) oli ilmoittanut tai tehnyt valituksen viimeisimmästä tapauksesta jollekin organisaatiolle

tai elimelle. Tavallisimmat syyt ilmoittamatta jättämiseksi olivat uskomus siitä, että se ei muuttaisi mitään (osuudet vaihtelivat 45 prosentista vastaajia, joille tapaus oli sattunut, kun he olivat yrittäneet käyttää julkista liikennettä, 16 prosenttiin vastaajista, joille tapaus oli sattunut, kun he olivat olleet yhteydessä kouluviranomaisiin vanhemman ominaisuudessa) tai että tapaus ei ollut ilmoittamisen arvoinen (osuudet vaihtelivat 40 prosentista vastaajia, joille tapaus oli sattunut opiskelujen yhteydessä tai ravintolassa tai baarissa, 24 prosenttiin vastaajista, joille tapaus oli sattunut työnhaussa ja asunnon etsimisen yhteydessä), ja se, ettei heillä ollut todisteita kokemastaan syrjinnästä (28 prosentista vastaajia, joille tapaus oli sattunut asunnon hankkimisen yhteydessä, 6 prosenttiin vastaajista, joille tapaus oli sattunut, kun he olivat yhteydessä kouluviranomaisiin vanhemman ominaisuudessa). Puolet kaikista vastaajista (46 prosenttia) tiesi kuitenkin vähintään yhden tasa-arvoelimen asuinmaassaan, ja kolme neljäsosaa vastaajista (79 prosenttia) oli tietoisia kansallisesta syrjinnänvastaisesta lainsäädännöstä.

Kaavio 3: "Etniseen tai maahanmuuttajataustaan" perustuvan syrjinnän yleisyys maittain tutkimusta edeltäneiden 12 kuukauden ja viiden vuoden aikana (%)^{a, b, c}

Huomautukset: ^a Kaikista afrikkalaistaustaisista vastaajista, joilla on riski tulla syrjityksi etnisen tai maahanmuuttajataustan vuoksi vähintään yhdellä tutkimuksessa mainituista elämäalueista ("tutkimusta edeltäneiden 12 kuukauden aikana": n=5 793 ja "tutkimusta edeltäneiden viiden vuoden aikana": n=5 788); painotetut tulokset, lajiteltu 12 kuukauden määrän mukaan.

^b Tutkimuksessa kysytyt elämäalueet: työnhaku, työpaikka, opiskelu (itse tai vanhempana), terveys, asuminen ja muut julkiset tai yksityiset palvelut (julkishallinto, ravintolat tai baarit, julkinen liikenne, myymälät).

^c Terveysteen ja terveydenhuollon palveluihin liittyviä syrjintäkokemuksia kysyttiin vain edellisten 12 kuukauden ajalta, mistä johtuu otoskokojen (n) välinen ero kahdella viitejaksolla.

Lähde: FRA, EU-MIDIS II 2016.

Näiden todisteiden valossa voidaan panna merkille, että rodusta riippumatonta yhdenvertaista kohtelua koskevan direktiivin mukaisesti ”täydellisen yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi käytännössä yhdenvertaisen kohtelun periaate ei estä jäsenvaltioita pitämästä voimassa tai toteuttamasta erityistoimenpiteitä, joiden tarkoituksena on ehkäistä tai hyvittää henkilöiden rotuun tai etniseen alkuperään liittyviä haittoja” (5 artikla). Direktiivissä säädetään myös yhdenvertaista kohtelua edistävästä elimistä, joiden tehtävänä on antaa apua syrjinnän uhreille, tehdä tutkimusta syrjinnästä ja antaa suosituksia siitä, miten syrjintään pitäisi puuttua.

Tähän liittyen on kannustavaa, että Euroopan komissio antoi kesäkuussa 2018 suosituksen tasa-arvoelimiä koskevista normeista. Nämä normit liittyvät tasa-arvoelinten toimeksiantoon, riippumattomuuteen ja tehokkuuteen sekä niiden koordinointiin ja yhteistyöhön muiden elinten ja viranomaisten kanssa. On myös kannustavaa, että syrjinnän torjuntaa, tasa-arvoa ja monimuotoisuutta käsittelevä EU:n korkean tason työryhmä vahvisti lokakuussa 2018 ”tasa-arvoa koskevat ohjeet” (Guidelines on improving the collection and use of equality data) FRA:n tukemassa prosessissa.

FRA:n lausunto 3

EU:n jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että tasa-arvoelimet voivat täyttää tehtävänsä, kuten rodusta riippumatonta yhdenvertaista kohtelua koskevassa direktiivissä edellytetään. Tähän kuuluu sen varmistaminen, että tasa-arvoelimille osoitetaan riittävät henkilöresurssit sekä taloudelliset ja tekniset resurssit. Sen yhteydessä jäsenvaltioiden olisi otettava asianmukaisesti huomioon Euroopan komission kesäkuussa 2018 antama suositus tasa-arvoelimiä koskevista normeista ja erityisesti niiden riippumattomuudesta ja tehokkuudesta.

FRA:n lausunto 4

EU:n jäsenvaltioiden olisi harkittava yhdenvertaisen kohtelun periaatteen mukaisesti toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on ehkäistä tai hyvittää henkilöiden rotuun tai etniseen alkuperään liittyviä haittoja, kuten rodusta riippumatonta yhdenvertaista kohtelua koskevan direktiivin 5 artiklassa on säädetty. Tällaiset haitat voitaisiin tunnistaa rotuun tai etniseen alkuperään perustuvaan syrjintään liittyvien kokemusten järjestelmällisen analyysin avulla direktiivin 3 artiklan kattamilla elämänalueilla. Analyysissä olisi hyödynnettävä kaikkia saatavilla olevia tietolähteitä, kuten väestönlaskentoja, hallinnollisia rekistereitä, kotitaloustutkimuksia, henkilökohtaisia tutkimuksia, rikosuhritutkimuksia, asennetutkimuksia, tasa-arvoelinten valituksiin liittyviä tietoja, tilannetestausta, työnantajien ja palveluntarjoajien toteuttamaa monimuotoisuuden seuranta sekä laadullisia tutkimusstrategioita, kuten tapaustutkimuksia, syvähaastatteluja ja asiantuntija haastatteluja.

FRA:n lausunto 5

EU:n jäsenvaltioiden olisi varmistettava tiedonkeruujärjestelmä, jolla kerätään luotettavia, päteviä ja vertailukelpoisia yhdenvertaisuustietoja, jotka on eritelty muun muassa suojattujen ominaisuuksien mukaisesti itsemäärittämisen perusteella ja yleisessä tietosuojasetuksessa esitettyjen periaatteiden ja suojalausekkeiden mukaisesti. Jäsenvaltioiden olisi kuultava tämän yhteydessä rotusyrjinnän vaarassa olevien väestöryhmien edustajia.

Osallistuminen työmarkkinoille – epätasapuolet toimintaedellytykset

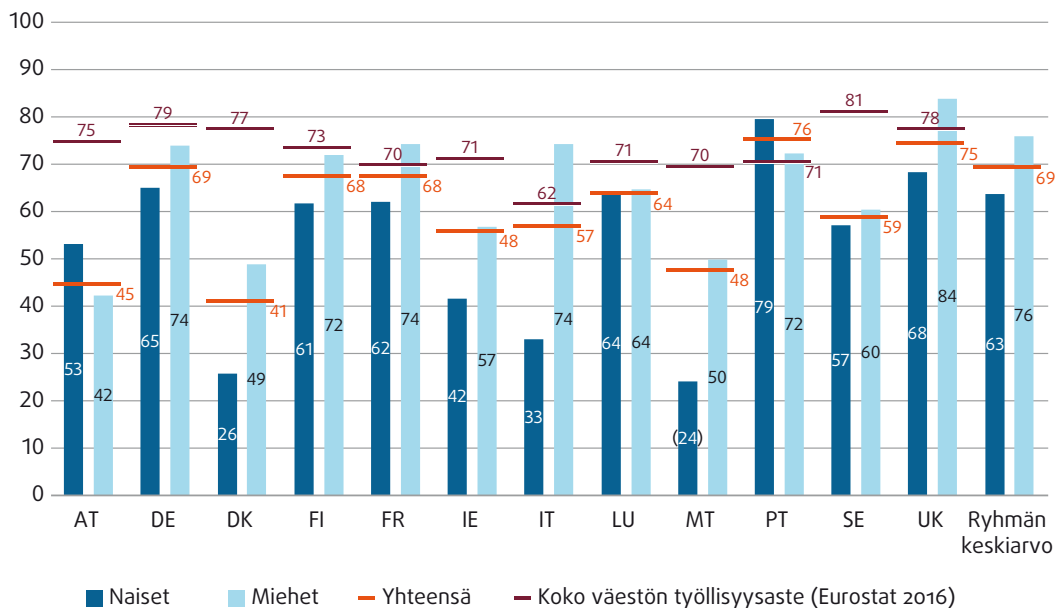
KESKEISET HAVAINNOT

- Joka neljäs vastaaja (25 prosenttia) oli kokenut rotusyrjintää töitä hakiessaan tutkimusta edeltäneiden viiden vuoden aikana. Osuudet olivat suurimmat Itävallassa (46 prosenttia), Luxemburgissa (47 prosenttia) ja Italiassa (46 prosenttia).
- Kahdeksan kymmenestä vastaajasta (82 prosenttia) uskoi ihonvärin tai ulkonäön olleen pääasiallinen syy syrjinnälle, jota he kokivat töitä hakiessaan.
- Joka neljäs vastaaja (24 prosenttia) oli kokenut rotusyrjintää työpaikalla tutkimusta edeltäneiden viiden vuoden aikana. Miesten osuus oli hieman suurempi kuin naisten (26 prosenttia vs. 22 prosenttia).

Vastaajat määrittivät ihonvärin tai ulkonäön tärkeimmäksi työpaikalla tapahtuvan syrjinnän perusteeksi (81 prosenttia).

- Seitsemän kymmenestä työikäisestä (20–64-vuotiaasta) vastaajasta (69 prosenttia) oli palkkatyössä. Miesten osuus (76 prosenttia) oli suurempi kuin naisten (63 prosenttia). Palkkatyössä olleiden osuus oli suurin Portugalissa (76 prosenttia) ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa (75 prosenttia) ja pienin Tanskassa (41 prosenttia), Itävallassa (45 prosenttia) sekä Irlannissa ja Maltalla (molemmissa 48 prosenttia).
- Palkkatyössä olleiden korkeakoulutettujen vastaajien osuus oli pienempi kuin valtaväestön.
- Joka viides 16–24-vuotias vastaaja (18 prosenttia) ei ollut joko palkkatyössä tai opiskelija. Erot maiden välillä olivat merkittävät. Nuorten, jotka eivät olleet palkkatöissä eivätkä opiskelijoita, osuus oli suurin Itävallassa (76 prosenttia), Maltalla (70 prosenttia) ja Italiassa (42 prosenttia). Erot olivat merkittäviä valtaväestöön verrattuna (Itävallassa 8 prosenttia, Maltalla 8 prosenttia, Italiassa 20 prosenttia).
- Korkeakoulutetuista vastaajista vähemmän ammattitaitoa vaativissa töissä – tavallisesti ruumiillisessa työssä – työskentelee lähes kaksinkertainen osuus (9 prosenttia) valtaväestöön verrattuna (5 prosenttia)².

Kaavio 4: Palkkatyössä olevien 20–64-vuotiaiden afrikkalaistaustaisten vastaajien (mukaan lukien itsenäiset ammatinharjoittajat ja satunnaisessa työssä olevat tai viimeisten neljän viikon aikana työskennelleet) osuus maittain verrattuna työssäkäyvän valtaväestön osuuteen (%)^{a, b, c}

Huomautukset: ^a Kaikista afrikkalaistaustaisista 20–64-vuotiaista vastaajista (miehet: n = 3 009 ja naiset: n = 2 114); painotetut tulokset.

^b Valtaväestö 2016: Eurostat [lfsa_ergaed], (ladattu 3.7.2018).

^c Tulokset, jotka perustuvat pieneen määrään vastauksia, ovat tilastollisesti vähemmän luotettavia. Sen vuoksi tulokset, jotka perustuvat 20–49 painottamattomaan havaintoon ryhmän kokonaismäärässä, tai soluihin, joissa on alle 20 painottamatonta havaintoa, on merkitty sulkeisiin. Tuloksia, jotka perustuvat alle 20 painottamattomaan havaintoon ryhmän kokonaismäärässä, ei julkaista.

Lähde: FRA, EU-MIDIS II 2016; Eurostatin tietokanta.

Tutkimuksen havainnot työmarkkinoille osallistumisesta ovat erityisen silmiinpistäviä, sillä ne osoittavat, että afrikkalaistaustaiset ihmiset työskentelevät usein vähemmän ammattitaitoa vaativissa töissä, jotka eivät vastaa heidän koulutustasoaan. Palkkatyössä olevien korkeakoulutettujen osuus on yleisesti ottaen pienempi kuin valtaväestön.

Neljäsosa afrikkalaistaustaisista vastaajista (26 prosenttia) työskenteli vähemmän ammattitaitoa vaativissa töissä, joissa oli tavallisesti kyse ruumiillisesta työstä. Vähemmän ammattitaitoa vaativissa töissä työskenteli kaksinkertainen määrä korkeakoulutettuja vastaajia (9 prosenttia) verrattuna valtaväestöön kuuluviin ihmisiin, joilla oli vastaava koulutus-taso (5 prosenttia).

Nämä havainnot viittaavat siihen, että afrikkalais-taustaisilla henkilöillä ei ole yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallistua työmarkkinoille, mikä voi viitata syrjintään. Tätä taustaa vasten voidaan panna merkille, että Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin perustana ovat periaatteet yhdenvertaisista mahdollisuuksista ja työmarkkinoille pääsystä rodusta

tai etnisestä alkuperästä, uskonnosta tai vakau-muksesta riippumatta. Kolmas pilarin periaate liittyy aliedustettujen ryhmien yhdenvertaisten mah-dollisuuksien edistämiseen.

FRA:n lausunto 6

EU:n jäsenvaltioiden olisi harkittava erityisiin toimenpiteisiin ryhtymistä työnhakuun liittyvän ja työpaikalla tapahtuvan syrjinnän torjumiseksi erityisesti afrikkalaistaustaisten henkilöiden keskuudessa tavallisten heikompitasoisten työpaikkojen osalta. Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteiden mukaisesti tällaisiin toimenpiteisiin voisivat kuulua toimet, joilla edistetään monimuotoisuutta koskevia tarkastuksia julkisissa ja yksityisissä yrityksissä, rodun ja etnisen alkuperän mukaan jaoteltujen tietojen keruu, EU:n ulkopuo-listen maiden yleissivistävän ja ammatillisen kou-lutuksen tutkintojen tunnustamisen helpottamista vahvistavat toimet ja julkisella sektorilla aliedustet-tuja olevien ryhmien rekrytoinnin kannustaminen. Työmarkkinaosapuolten olisi osallistuttava aktii-visesti tällaisten toimenpiteiden suunnitteluun ja täytäntöönpanoon.

Ihönväri vaikuttaa asianmukaisen asunnon saantiin

KESKEISET HAVAINNOT

- Joka viides afrikkalaistaustainen vastaaja (21 prosenttia) oli kokenut rotusyrjintää asunnon hankkimisen yhteydessä tutkimusta edeltäneiden viiden vuoden aikana. Osuudet olivat suurimmat Italiassa ja Itävallassa (molemmissa 39 prosenttia), Luxemburgissa (36 prosenttia) ja Saksassa (33 prosenttia). Osuudet olivat pienimmät Tanskassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa, joissa molemmissa alle 10 prosenttia vastaajista mainitsi tällaisista kokemuksista.
- Kahdeksan kymmenestä vastaajasta (84 prosenttia) määritteli ihonvärensä tai ulkonäkönsä pääasialliseksi syyksi viimeisimmälle syrjintätapaukselle, jonka he olivat kokeneet asuntoa etsiessään. Muita syitä olivat vastaajien etu- tai sukunimi (16 prosenttia) ja kansalaisuus (15 prosenttia).
- Useampi kuin yksi kymmenestä afrikkalaistaustaisesta vastaajasta (14 prosenttia) totesi, että yksityinen vuokranantaja ei vuokrannut heille asuntoa heidän rotunsa tai etnisen alkuperänsä vuoksi. Osuudet olivat suurimmat Itävallassa (37 prosenttia), Italiassa (31 prosenttia), Luxemburgissa (28 prosenttia) ja Saksassa (25 prosenttia). Pienin osuus oli Yhdistyneessä kuningaskunnassa (3 prosenttia).
- Noin 6 prosenttia vastaajista totesi, että he eivät saaneet kunnallista/sosiaalista vuokra-asuntoa rotunsa tai etnisen alkuperänsä vuoksi. Vastaajista 5:tä prosenttia pyydettiin maksamaan korkeampaa vuokraa heidän rotunsa tai etnisen alkuperänsä vuoksi. Tästä kärsivät erityisesti Italiassa (20 prosenttia) ja Itävallassa (18 prosenttia) asuvat vastaajat.
- EU:n koko väestön keskuudessa seitsemän kymmenestä vastaajasta asui omistusasunnossa. Näin ollen asunnon omistaminen oli vallitsevin asumismuoto. Sitä vastoin 15 prosenttia afrikkalaistaustaisista vastaajista omisti asuntonsa.
- Joka toinen vastaaja (45 prosenttia) asui ahtaasti verrattuna 17 prosentin osuuteen koko väestöstä 28 jäsenvaltion EU:ssa. Yksi kymmenestä vastaajasta (12 prosenttia) kärsi kehuista asumisolosta, joihin kuuluvat asunnot, joissa ei ole kylpyhuonetta tai wc:tä, liian pimeät asunnot ja asunnot, joissa on hometta seinissä tai ikkunoissa tai vuotava katto.

- Useamman kuin joka toisen vastaajan (55 prosenttia) kotitalouden tulot olivat asuinmaansa sosiaalisten tulonsiirtojen jälkeen alle köyhyysriskirajan. Osuudet olivat suurimmat Itävallassa (88 prosenttia), Maltalla (82 prosenttia) ja Luxemburgissa (71 prosenttia). Sitä vastoin valtaväestön osalta tilanne on tällainen 14 prosentilla väestöstä Itävallassa ja 17 prosentilla väestöstä sekä Maltalla että Luxemburgissa.
- Useampi kuin joka kymmenes afrikkalaistaustainen vastaaja (13 prosenttia) totesi, että heillä on suuria toimeentulo-ongelmia – enemmän kuin valtaväestöllä tutkituissa maissa Tanskaa, Irlantia ja Yhdistynyttä kuningaskuntaa lukuun ottamatta. Tällaisten henkilöiden osuus oli suurin Itävallassa, jossa joka toinen vastaaja (50 prosenttia) totesi kärsivänsä suurista toimeentulo-ongelmista. Sitä vastoin vain 4 prosenttia valtaväestöstä on todennut kärsivänsä tällaisista ongelmista Itävallassa.

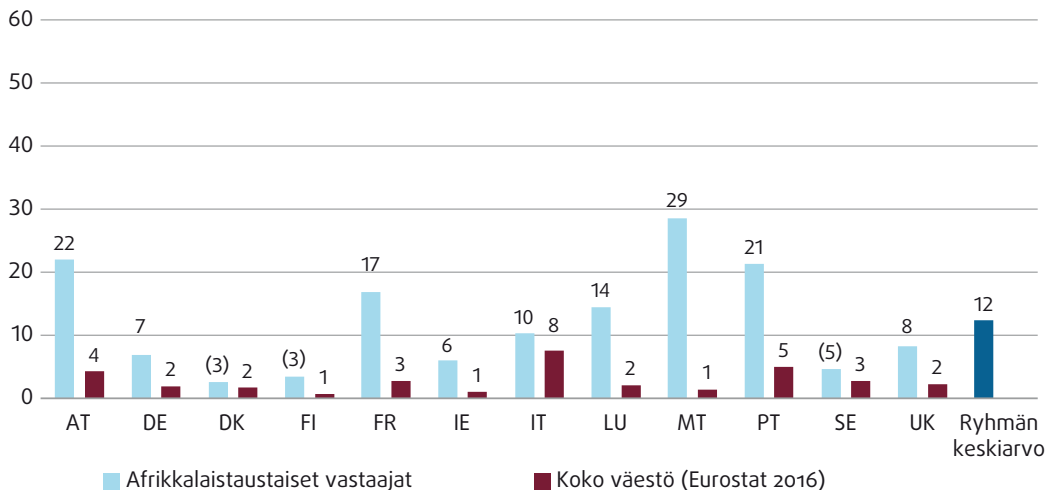
Asumista koskevat tutkimuksen havainnot ovat myös erityisen merkittäviä, sillä ne osoittavat, että afrikkalaistaustaiset henkilöt kärsivät huomattavissa määrin rotusyrjinnästä yksityisten ja julkisten asuntojen saannissa. Monet heistä kärsivät myös epävarmoista asuinolosuhteista, jotka voivat lisätä sosiaalista syrjäytymistä.

Monet vastaajat (14 prosenttia) totesivat, että yksityinen vuokranantaja ei vuokrannut heille asuntoa heidän rotunsa tai etnisen alkuperänsä vuoksi. Osa heistä oli kärsinyt samasta ongelmasta kunnallisten tai sosiaalisten vuokra-asuntojen saannissa

(6 prosenttia). Vastaajat ovat erityisessä asumis-peräisen syrjäytymisen vaarassa: vain 15 prosenttia omisti asuntonsa verrattuna 70 prosenttiin valtaväestöstä.

Lähes joka toinen vastaaja (45 prosenttia) asui ahtaasti verrattuna 17 prosentin osuuteen koko EU:n väestöstä. Lisäksi joka kymmenes vastaaja (12 prosenttia) kärsii vakavalla tavalla keuhkoista asuinolosuhteista. Tähän kuuluvat ahtaat asunnot, joissa on vähintään yksi seuraavista erityispiirteistä: vuotava katto, hometta seinissä tai ikkunoissa, ei kylpyhuonetta/suihkua eikä sisä-wc:tä tai liian pimeä asunto.

Kaavio 5: Vakavasti keuhkoista asuinolosuhteista kärsivien afrikkalaistaustaisten vastaajien osuus maittain valtaväestöön verrattuna (%)^{a, b, c, d}

Huomautukset: ^a Kaikista afrikkalaistaustaisista vastaajista (n = 5 028); painotetut tulokset.

^b Valtaväestö 2016: Eurostat [ilc_mdhoo6a], (ladattu 15.7.2018).

^c Tulokset, jotka perustuvat pieneen määrään vastauksia, ovat tilastollisesti vähemmän luotettavia. Sen vuoksi tulokset, jotka perustuvat 20–49 painottamattomaan havaintoon ryhmän kokonaismäärässä, tai soluihin, joissa on alle 20 painottamatonta havaintoa, on merkitty sulkeisiin.

^d "Vakavasti keuhkoista asuinolosuhteista kärsivien osuudella" tarkoitetaan sellaisen väestön prosenttiosuutta, joka asuu asunnossa, jota pidetään ahtaana ja jossa on yksi tai useampi seuraavista erityispiirteistä: vuotava katto, hometta seinissä tai ikkunoissa, ei kylpyhuonetta/suihkua eikä sisä-wc:tä, liian pimeä asunto.

Lähde: FRA, EU-MIDIS II 2016; Eurostatin tietokanta.

Enemmistöllä vastaajista (55 prosenttia) kotitalouden tulot olivat asuinmaansa sosiaalisten tulonsiirtojen jälkeen alle köyhyysriskirajan. Joka kymmenes (13 prosenttia) vastaajista kärsi huomattavista toimeentulo-ongelmista.

Näitä havaintoja on tulkittava sitä taustaa vasten, että EU ja sen jäsenvaltiot ovat sitoutuneet torjumaan syrjäytymistä, myös asumisessa. On pantava merkille, että Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarissa on säädetty sosiaalisista vuokra-asunnoista tai laadukkaasta asumisen tuesta tarpeessa oleville henkilöille. Pilarin täytäntöönpanoa ja jäsenvaltioiden edistymistä sen täytäntöönpanossa seurataan sosiaalisen suojelun komiteassa avoimen koordinoitimenetelmän avulla ja tuetaan unionin varoista, mukaan lukien Euroopan strategisten investointien rahasto sosiaalisia vuokra-asuntoja

koskevien investointien osalta, Euroopan aluekehitysrahasto asumisen infrastruktuurin osalta ja Euroopan sosiaalirahasto sosiaalipalvelujen osalta.

FRA:n lausunto 7

EU:n ja sen jäsenvaltioiden olisi tehtävä tiivistä yhteistyötä asumisperäisen syrjäytymisen poistamista koskevien toimenpiteiden kehittämiseksi erityisesti niissä tapauksissa, joissa se on yhteydessä rotusyrjintään liittyviin kokemuksiin. Jäsenvaltioiden olisi kehitettävä kaikkia käytettävissä olevia unionin varoja hyödyntäen toimenpiteitä, joilla parannetaan kunnallisten tai sosiaalisten vuokra-asuntojen laatua, myös ahtauden osalta. Tällaisia toimenpiteitä olisi kehitettävä tiiviissä yhteistyössä paikallisten asuntoviranomaisten kanssa.

- **Kattavuus** – EU-MIDIS II* -kyselytutkimukseen osallistui 25 515 maahanmuuttaja- tai vähemmistötaustaista vastaajaa EU:n kaikista 28 jäsenvaltiosta. Tässä tiivistelmässä keskitytään 5 803 afrikkalaistaustaisen maahanmuuttajan ja maahanmuuttajien jälkeläisen vastauksiin seuraavista 12 jäsenvaltiosta: Itävalta, Tanska, Suomi, Ranska, Saksa, Irlanti, Italia, Luxemburg, Malta, Portugali, Ruotsi ja Yhdistynyt kuningaskunta.
- **EU-MIDIS II -tutkimuksen otos** edustaa EU:ssa asuvia ja Saharan eteläpuolisissa Afrikan maissa syntyneitä ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajia ja henkilöitä, joiden vanhemmista vähintään toinen on syntynyt Saharan eteläpuolisessa Afrikassa (toisen sukupolven vastaajat). Lisäksi Ranskan ja Yhdistyneen kuningaskunnan osalta otos sisältää ensimmäisen ja toisen sukupolven vastaajia merentakaisista departementeista ja merentakaisilta alueilta sekä Karibian alueelta. Vastaajat olivat vähintään 16-vuotiaita, asuivat yksityistalouksissa ja olivat asuneet maassa vähintään 12 kuukautta.
- **Kohderyhmien määrittelyyn liittyvät rajoitukset** – EU-MIDIS II -tutkimuksen kaikkien kohderyhmien otantamenetelmien päätavoitteena oli saavuttaa edustavuus satunnaisotannalla. Koska suurin osa jäsenvaltioista ei anna virallisia tietoja rodullisesta tai etnisestä alkuperästä hallinnollisiin tietoihin liittyen, otantaa varten käytettiin epäsuorina tietoina väestötieteellisiä ominaispiirteitä, kuten ”synnyinmaata” ja ”vanhempien synnyinmaata”**. Näin ollen kyselytutkimuksen ei voida väittää kattavan Euroopassa asuvien tummaihoisten ihmisten kokemuksia kaikessa laajuudessaan ja monitahoisuudessaan.
- **Vastaajien ominaispiirteet** – Vastaajien keski-ikä oli 39 vuotta. Naisten osuus otoksesta oli 51 prosenttia. Osuus vaihteli maittain. Keskimäärin 63 prosenttia vastaajista oli kyseessä olevien maiden kansalaisia ja 74 prosenttia oli syntynyt näiden maiden ulkopuolella. Afrikkalaistaustaisista vastaajista 60 prosenttia määritteli itsensä kristityksi ja 29 prosenttia muslimiksi; kuusi prosenttia ilmoitti puolestaan olevansa uskonottomia. Sosiodemografiset profiilit vaihtelivat huomattavasti asuin- ja alkuperämaittain.
- **Vertailu muihin tutkimuksiin** – Otantamenetelmään tehdyt parannukset ja otanta-asetelman painotusten soveltaminen rajoittavat kaikkien tulosten suoraa vertailtavuutta ensimmäisen EU-MIDIS-kyselytutkimuksen kanssa. Näin ollen tuloksia verrataan ainoastaan valittujen indikaattoreiden merkittävien erojen osalta. Mukaan on liitetty vertailut koko väestöä koskeviin kyselytutkimuksiin, jos asiaankuuluvat tiedot ovat olleet saatavilla.

* Katso lisätietoja menetelmästä muun muassa kohderyhmien ja vastaajien ominaispiirteiden valintaan liittyen seuraavista julkaisuista: FRA (2018), *Second European Union Minorities and Discrimination Survey: Being Black in the EU*, Luxemburg, Euroopan unionin julkaisutoimisto (julkaisutoimisto), liite I ja II; ja FRA (2017), *Second European Union Minorities and Discrimination Survey: Technical Report*, Luxemburg, julkaisutoimisto, s. 14 eteenpäin.

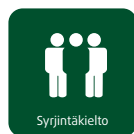
** FRA sovelsi Luxemburgin osalta kiintiöpöimintää. Tuloksia olisi siksi tulkittava varovaisesti.

Tässä raportissa esitellään yhteenveto Euroopan unionin perusoikeusviraston (FRA) toisesta laajamittaisesta EU:n laajuudesta maahanmuuttajia ja vähemmistöjä koskevasta kyselytutkimuksesta (EU-MIDIS II). Siinä tarkastellaan lähes 6 000 afrikkalaistaustaisen henkilön kokemuksia EU:n 12 jäsenvaltiossa. Tulokset osoittavat, että EU:ssa asuvat afrikkalaistaustaiset henkilöt kärsivät laajamittaisista ja sitkeistä ennakkoluuloista ja syrjäytymisestä vielä lähes 20 vuotta EU:n syrjinnänvastaisen lainsäädännön hyväksymisen jälkeen.

Lisätietoja

Täydellinen raportti tutkimuksen havainnoista – *Second European Union Minorities and Discrimination Survey – Being Black in the EU*, ks.: <https://fra.europa.eu/en/publication/2018/eumidis-ii-being-black>

SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

**Euroopan unionin
julkaisutoimisto**

FRA – EUROOPAN UNIONIN PERUSOIKEUSVIRASTO

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Wien – Itävalta
Puh. +43 158030-0 – Faksi: +43 158030-699
fra.europa.eu
facebook.com/fundamentalrights
linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency
twitter.com/EURightsAgency

Kuvat: © stock.adobe.com_rcfotostock_17775245;
stock.adobe.com_ajr_images_111262640;
stock.adobe.com-Burlingham-88877073.

Sellaisten valokuvien tai sellaisen muun materiaalin käyttöön tai jäljentämiseen, joihin FRA:n ei ole tekijänoikeutta, on pyydetävä lupa suoraan tekijänoikeuden haltijalta.

Print: ISBN 978-92-9474-494-4, doi:10.2811/007438
PDF: ISBN 978-92-9474-496-8, doi:10.2811/572177